

Nye politiske grep på trappene:

Mål, midler og fallgruver i framtidens opplæring

Elise Farstad Djupedal
@elisedjupedal / elisedjupedal.no

← Følg gjerne!

Utdanningsforbundet, 13. desember 2024

1 Fra fullføringsreform til læreplanreform: nye læreplaner i vgo fra 2030

FULLFØRINGSREFORMEN

9 av 10 elever skal fullføre videregående opplæring i 2030.

Departementet legger til grunn at dagen videregående opplæring verken passer for fugl eller fisk.

«DIAGNOSEN»

1. VGO er i for liten grad tilpasset elever med svake faglige forutsetninger
2. Elevene får ikke det de trenger for å bli best mulig studieforbereidet
3. Fagopplæringen dekker ikke elevenes og arbeidslivets behov godt nok
4. VGO er i for liten grad tilpasset den mangfoldige elevgruppa
5. VGO er ikke godt nok tilpasset voksne.

Mange tiltak i fullføringsreformen

Udir har siden høsten 2021 fått oppdrag som oppfølging av fullføringsreformen. I årene som kommer vil vi få flere oppdrag. Her kan du se tiltak som vi har begynt å jobbe med.

⌵ Modulstrukturet opplæring for voksne

⌵ Utprøving av skriftlig-muntlig eksamensform

⌵ Utprøving av langtidsoppgaven

⌵ Studieforberevende råd

⌵ Fravær

⬆ Rammeverk for innhold og struktur i videregående opplæring

Udir skal gjennomgå fag- og timefordelingen i videregående opplæring. Vi vil legge opp til en åpen og inkluderende prosess. I dette arbeidet har vi utarbeidet en strategi med målbilde.

Utviklingen av et nytt rammeverk vil foregå over en periode på mange år.

⌵ Elever med nedsatt funksjonsevne

⌵ Lærekandidatordningen

⌵ Realkompetansevurdering

⌵ Digitale verktøy for å effektivisere formidlingen til læreplass

⌵ Kompetansetiltak psykisk helse

Fullføringsreformen inneholder svært mange deler. Det kan virke som at det har blitt en paraply for all politikk i videregående opplæring.

Gir prov på at videregående har blitt et nytt sentrum i reformiveren.

Tidligere har grunnskolen hatt denne rollen: ungdomstrinnet (1954-1980) og småtrinnet (1987-2008).

NY STRUKTUR – NY REFORM

Fra fullføringsreform til læreplanreform.

«I arbeidet vil vi se på hvordan bestemmelsene og virkemidlene i dagens fag- og timefordeling kan erstattes (...)»

Hva skal endres?

«...bestemmelser om fagtilbud, fagenes omfang og innhold og tilbudsstruktur»

TRE ÅR – NI TERMINER

60
Kapittel 4

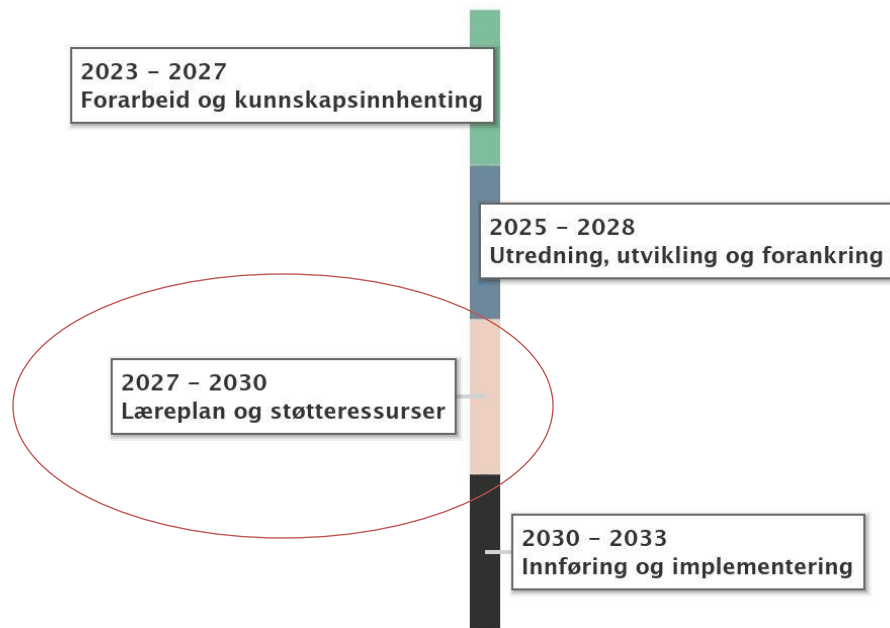
NOU 2019: 25
Med rett til å mestre

	Termin 1, 4 og 7 august – november	Termin 2, 5 og 8 november – februar	Termin 3, 6 og 9 februar – juni
Vg1	Termin 1 Kroppsøving 1 Engelsk <u>Innføringsfag matematikk</u> Programfag	Termin 2 Kroppsøving 1 Engelsk <u>Matematikk</u> Programfag	Termin 3 Kroppsøving 1 Engelsk <u>Matematikk</u> Programfag
Vg2	Termin 4 Kroppsøving 2 Norsk Naturfag Programfag	Termin 5 Kroppsøving 2 Norsk Naturfag Programfag	Termin 6 Kroppsøving 2 Norsk Samfunnsfag
Vg3	Termin 7 Samfunnsfag eller programfag Opplæring i bedrift	Termin 8 Opplæring i bedrift	Termin 9 Opplæring i bedrift

Figur 4.7 Illustrasjon på utdanningsløp for en elev som trenger innføringsfaget matematikk, illustrert med fagene i et yrkesfaglig løp, 3 terminer.

LÆREPLANREFORM

Fasene i utviklingen av nytt
rammeverk

SPRIKENDE ELLER FELLES INNHOLD?

«Utviklingen av et nytt rammeverk innebærer å foreslå nye fag eller fagsammensetninger og forslag til innholdet i de gitte fagene.

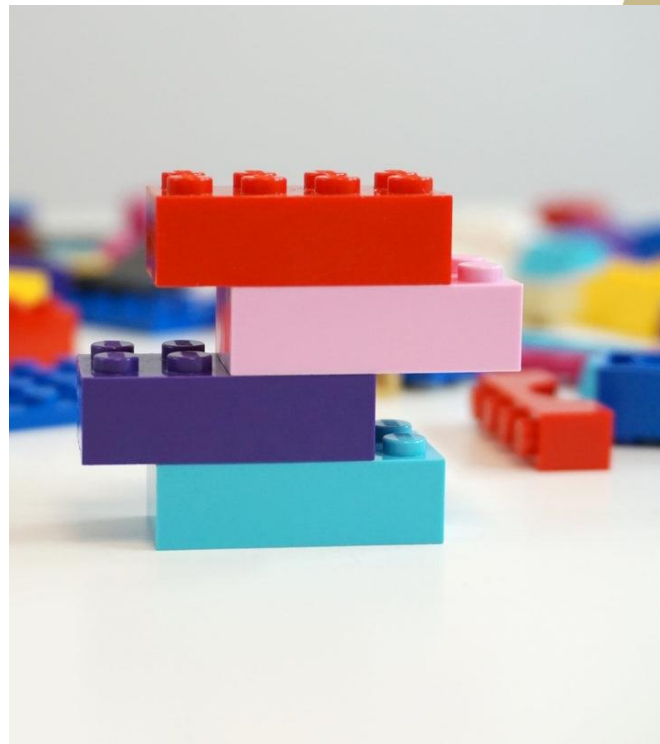
Stikkordene fleksibel, fordypning og felles går igjen. Mye tyder på at framtidens VGO vil bli mer oppsplitta.

Vil studieprogram fortsette å være ramme for elevenes timeplan eller vil elevene stå friere til å velge (bort) innhold og sette sammen sin egen kompetanse?

MODULSTRUKTURERT OPPLÆRING

...er den nye vinen. Kan det bli myndighetenes grep for å gi flere sluttkompetanse i ordinær vgo?

Modulstrukturert opplæring innebærer at læreplanen i et fag er delt inn i moduler som kan tas uavhengig av hverandre og i valgfri rekkefølge.

LEGO SOM ALLEREDE FINNES

Norsk og samfunnskunnskap – modulstrukturert opplæring for voksne (GNS01-01)

Kompetansemål og vurdering

🗨 Språk | 📄 Last ned | 🔗 Del

Kompetansemål

Mål for opplæringen er at lærlingen skal kunne

- reflektere over hvordan tekster framstiller møter mellom ulike kulturer
- lytte til andre, bygge opp saklig argumentasjon og bruke retoriske appellformer i diskusjoner
- bruke ulike kilder på en kritisk, selvstendig og etterrettelig måte
- kommunisere klart og forståelig muntlig og skriftlig i yrkesrelevante sjangre
- bruke relevant fagspråk til å presentere, gjøre rede for og dokumentere faglige emner og arbeidsprosesser fra eget utdanningsprogram
- orientere seg i faglitteratur fra eget yrkesfaglig område for å finne, kombinere og vurdere relevant informasjon
- skrive tekster med god struktur og tekstbinding og mestre tegnssetting og rettskriving på hovedmål
- vurdere og bearbeide egne tekster ut fra tilbakemeldinger og faglige kriterier

Kokkfaget – modulstrukturert opplæring for voksne (KOK05-01)

Kompetansemål og vurdering

🗨 Språk | 📄 Last ned | 🔗 Del

Kompetansemål etter måltidsutvikling, bærekraft og ernæring

Mål for opplæringen er at lærlingen skal kunne

- planlegge, gjennomføre, dokumentere og vurdere produksjon og presentasjon av menyer og måltider ut fra anledning, råvaretilgang, tradisjoner og trender
- anvende kreativitet og fagkunnskap ved utvikling av oppskrifter og tilberedning av retter og reflektere over samspillet mellom råvarer, metoder og teknologi
- utvikle komplette måltider og menyer og reflektere over hvordan dette kan bidra til matglede og gode måltidsopplevelser
- tolke og regne med nærings- og energiinnhold, og regne om mellom ulike sammensatte enheter knyttet til restaurant- og matfag (hentet fra Læreplan i matematikk P)
- vurdere og bearbeide egne tekster ut fra faglige kriterier og kunnskap om språk (hentet fra Læreplan i engelsk)
- gjøre rede for funksjonene til noen næringsstoffer og diskutere hvorfor et variert kosthold er viktig i et helse- og bærekraftsperspektiv (hentet fra Læreplan i naturfag)

Begge læreplaneksemplene er fra voksenopplæringa.

STUDIEFORBEREDENDE MODULER

Vanskelig å se for seg hvordan de vil se ut. Vil vi få et lappeteppe av en fag- og timefordeling for vgo?

- Oppstykking av eksisterende felles- og programfag i moduler
 - Som norsk-samfunnsfaget i voksenopplæringa
 - Kan også minne om de gamle hovedområdene i LK06
- Nye moduler basert på deler fra dagens fellesfag.
 - Litt som Melbys fremtidsfag (som ble forkasta)
- Nye moduler basert på deler fra både YF og fellesfag?
 - Likt som i voksenopplæringa YF-planer

EN FRAGMENTERT REFORM

Reformen gjelder kun fellesfag på SP og YF, samt programfag på studieforberedende prog.

Vi står overfor den første læreplanreform som kun griper inn i deler av VGO. Hvilke fordeler og ulemper gir en fragmentert reform?

Ser vi en modell som kan bli brukt for barnehage og grunnskole?

2

REFORMERING GJENNOM
RAMMER: VIL DE KLARE Å ENDRE
SKOLEN?

TIMEPLAN SOM POLITISK REDSKAP

	Realskolen			Gymnaset								
				III			IV			V		
	I	II	III	R	E	L	R	E	L	R	E	L
Kr. kunnskap	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Norsk	4	5	6	5	5	5	5	5	5	6	6	6
Tysk	5	6	0	2	3	2	0	4	0	0	0	0
Engelsk	4	4	5	4	5	4	4	7	4	0	8	0
Fransk	-	-	-	4	4	0	4	6	5	4	7	6
Latin	-	-	-	0	0	6	0	0	8	0	0	9
Hist. og samf.l.	2	2	5	2	2	2	3	3	3	5	5	5
Geografi	2	2	3	3	3	3	0	0	0	1	0	0

FAG- OG TIMEFORDDELINGAS NYE ROLLE

- Fag- og timefordelinga har historisk blitt brukt til å standardisere, kontrollere og sikre elevenes utdanningstilbud og studiekompetanse.
- Ser vi et skift der en mer fleksibel fag- og timefordeling er redskapet som skal fullende «fullføringsretten»?

SKOLENS GRUNNMUR

Er det mulig å endre et av de mest tradisjonsrike dokumentene i skolen?

Den fagstyrte skolen står sterkt i skolens struktur og kultur.

4de afsnit. Timefordelingstabeller.												
	Udelt skole.		Skole med en kl. for hver afd.		Skole med 3 klasser.			Skole med flere klasser.				
	1ste afdeling	2den afdeling	1ste klasse	2den klasse	1ste afdeling.	2den afdeling		1ste afdeling.		2den afdeling.		
					1ste klasse	2den klasse	3die klasse	1ste klasse	2den klasse	3die klasse	4de klasse	5te klasse
Kristendomskundskab	8	9	7	7½	7	7	7	7	7	7	7	7
Norsk	8	7	8	7	8	7	7	10	8	7	7	7
Regning	5	6	5	6	5	6	6	4	5	5	5	6

Vi har en læreplan tømt for kunnskap og fylt av vage honnørord. Det er på tide å starte reformarbeidet.

Kunnskapsløs kompetanse

KRONIKK

Knut Ove Æsøy, Erik Ryen, Håvard Friis Nilsen og Kim Helsvig (På vegne av forskningsgruppen Tekst og fagdidaktikk ved OsloMet og ansatte ved andre lærerutdanningsinstitusjoner, se under for hele listen), 31. okt.

Barnehagen – den nye skolen?

DEBATT | LEK OG LÆRING

Elise Farstad Djupedal (Stipendiat i pedagogikk, NTNU), 4. mai

Reform, reform, reform!

De ansvarlige vil ikke bruke r-ordet, men videregående skole får enda en ny læreplan. Nok en gang blir lærerne passive mottagere av sentral reformiver, skriver Elise Farstad Djupedal.

TIMEPLANENS RIGIDITET

	Naturbruk	Vg1
Årsramme 635/847		
Fellesfag	Utd.program	Trinn
Kroppsøv.	Stud.spes	Vg1
Kroppsøv.	Stud.spes	Vg2
Kroppsøv.	Stud.spes	Vg3
Kroppsøv.	Yrkesfag	Vg1
Kroppsøv.	Yrkesfag	Vg2
Felles programfag	Utd.program	Trinn
	Naturbruk	Vg2
	Rest. og mat	Vg2
	Rest. og mat	Vg3
	Bygg og anl.	Vg2
	Bygg og anl.	Vg3
	Frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign	Vg2
	Håndverk, design og	

Samf.fag*	MDD	Vg2
Samf.fag*	Stud.spes	Vg1
Naturfag*	Stud.spes	Vg1
Naturfag*	Yrkesfag	Vg1
Naturfag*	Yrkes/På	Vg3
Naturfag*	Idrett	Vg1
Naturfag*	MDD	Vg1
Fremmedspråk	Stud.spes	Vg1
Fremmedspråk	Idrett	Vg1
Fremmedspråk	MDD	Vg1
Historie	Idrett	Vg2
Historie	MDD	Vg2
Historie	Stud.spes	Vg2
Geografi	Idrett	Vg2
Geografi	MDD	Vg2
Geografi	Stud.spes	Vg1
Historie	Yrkes/På	Vg3

3

Hva er *egentlig* målet: studiekompetanse for alle?

FYLKESKOMMUNAL SPAREKNIV

Hvordan kan en sentral reform forbedre et skoletilbud som tilsynelatende svekkes lokalt?

Vil det gi en vellykka fullføringsreform?

Yrkesfag og kreative linjer kan forsvinne fra flere skoler: – Fullstendig feil vei å gå

Norske fylkeskommuner må kutte milliardbeløp neste år. Linjer som musikk, idrett og mediefag står i fare.

Viktor Nordstrand og Teodor Nybøle spiller Eric Clapton midt i skoletida. Det er én av glødene ved å gå på musikklinja ved Greåker videregående skole i Sarpsborg.

FOTO: PHILIP ANDRE JOHANNESBORG / NRK

[Philip Andre Johannesborg](#)
Journalist

[Mats Rønning](#)
Journalist

[Amalie Fagerhaug Evjen](#)
Journalist

Publisert 30. sep. kl. 06:43
Oppdatert 30. sep. kl. 10:57

ELEFANTEN I ROMMET

Frykter vgs-kutt: – Det er viktig for oss å si at dette ikke er greit

Nedlegging av spesialiserte linjer i kombinasjon med oppmykning av studieforberedende løp, reiser et viktig spørsmål:

Hva er egentlig målet: studiekompetanse (og studie-lignende) kompetanse for alle?

Mari Rege

Professor i samfunnsøkonomi, Handelshøgskolen ved Universitetet i Stavanger

Fredagskronikken

Barnehagen trenger også en læreplan

Det finnes ingen konkrete føringer for det pedagogiske innholdet i barnehagen. De mest sårbare barna taper mest på det.

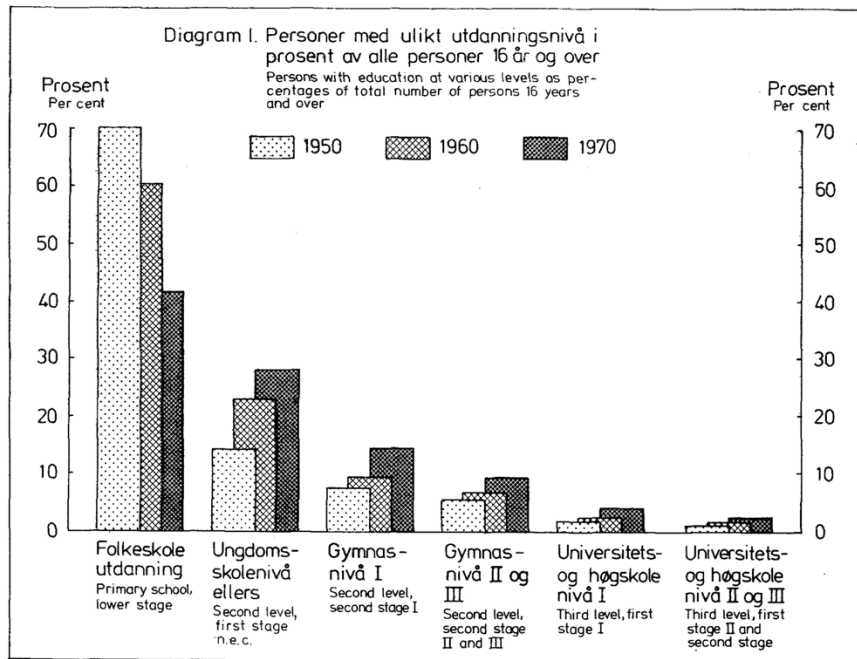

GYMNASETS MAKT

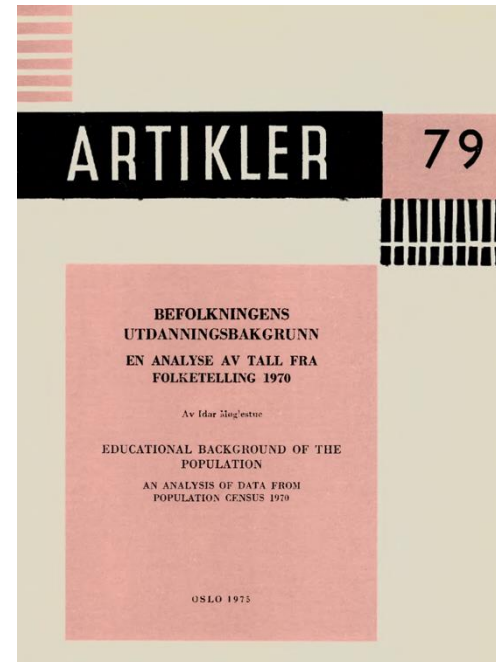

Strinda gymnas I 1965 (WikiStrinda)

BEFOLKNINGAS UTDANNINGSNIVÅ

Møglestue 1975, s. 11

HVA ANSEES SOM VERDIFULLT?

Ikke la dere friste til å tenke at snekkeren skal bli student.
Tenk heller over hva som kreves for å bli en god snekker.

Det er ikke bra for yrkesfagenes innhold og status hvis vi gjør fag- og yrkesopplæringa til en «praktisk sidevei» til generell studiekompetanse.

Det er heller ikke bra for studiekompetansen hvis innholdet i løpet gjøres så fleksibelt at alle kan fullføre.

EN BEGRAVD HUND

Fra år 2000 til i dag har antall studenter i Norge økt fra 200.000 til 300.000 personer.

Det har lenge vært et politisk ønske om å øke antallet studenter, og det er utfordring at skolesystemet skal gjøre flere og flere elever «studieforberedt».

POLITISK UKLARHET

Hva er det som driver fram reformen?

- At de som får studiekompetanse er for lite studieforberedt?
- ...eller at det er for få elever som får studiekompetanse?

De to punktene gir svært forskjellig politikk.

STUDIEFORBEREDT I PRAKSIS?

Forskning viser at studentene i varierende grad opplevde å være studieforbredt. Gjelder særlig kritisk tenkning, selvstendighet, fordypning, akademiske skriveferdigheter og tekstforståelse

Flere trekker fram sviktende lese- og skriveferdigheter. «Lese kondis», som Lied-utvalget kaller det.

FRA KRITIKK TIL POLITIKK

Hvordan oversettes slik kritikk til ny politikk?

Mer kontroll, styring og formalisme av grunnopplæringa og av høyere utdanning.

...som gir mindre selvstendige studenter.

KRÅKFOT

«Studieforberedelse»-politikken spanner bein på seg selv.
Du sliter som student hvis du ikke har:

- Lese- og skrivekompetanse
- Selvstendighet og trygghet
- Motivasjon og nysgjerrighet knytta til innhold (!)

«Fremragende vurderingsevne og selvstendighet»

FORBEREDELSESTYRANNI?

Forberedelse leder til et fokus på

- Sluttkompetanse, altså karakterer, vitnemål og gjennomstrømming
- Individet i skolen

Er det derfor elevene rapporterer at de er stressa, kjeder seg og kjenner på meningsløshet og press på samme tid?

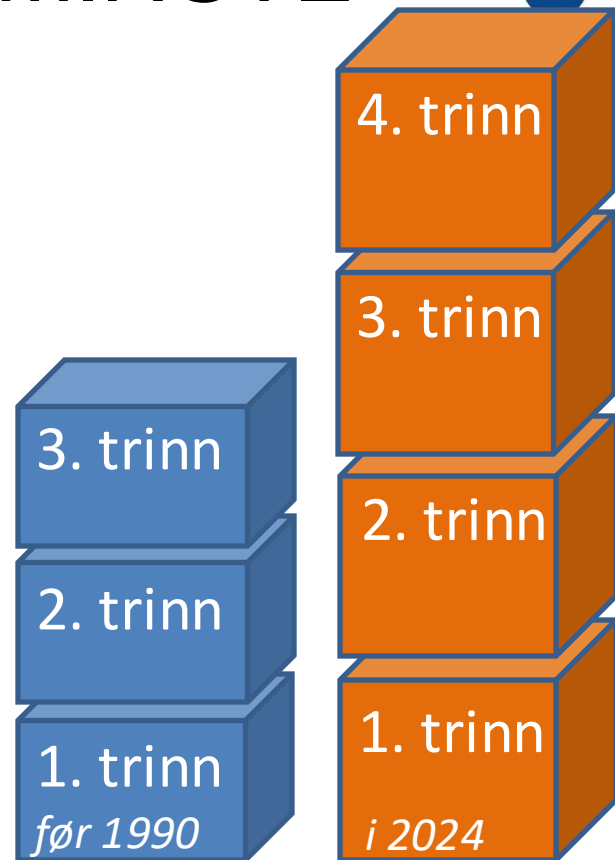
Er studieforberedelse og dannelse motsetninger eller to sider av samme sak?

5 Grunnskolen som problem?

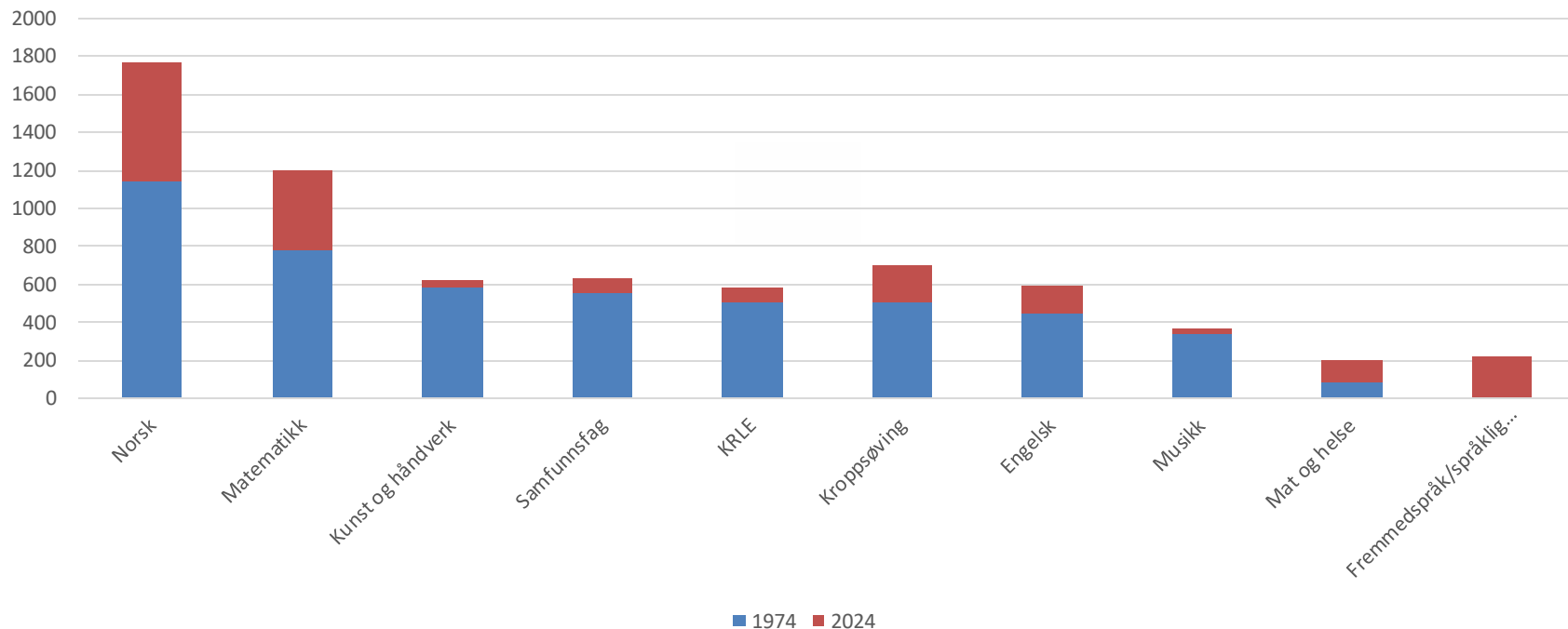
PÅ SKULDRENE TIL DE MINSTE

- Småtrinnet på barneskolen har blitt utvida med «to år» fra 1990-2008
- Hvilke følger får det at det lesses mer og mer på de minste barna?
- Hvorfor er det de minste barna som skal bære de politiske ambisjonen på sine skuldre?

EN SMAL SATSNING

Timetallet i grunnskolen 1974 og 2024

«KUNNSKAPSSKOLEN»

«Kunnskapsskolen» er i realiteten en formalistisk orientert lese-, skrive- og regneskolen

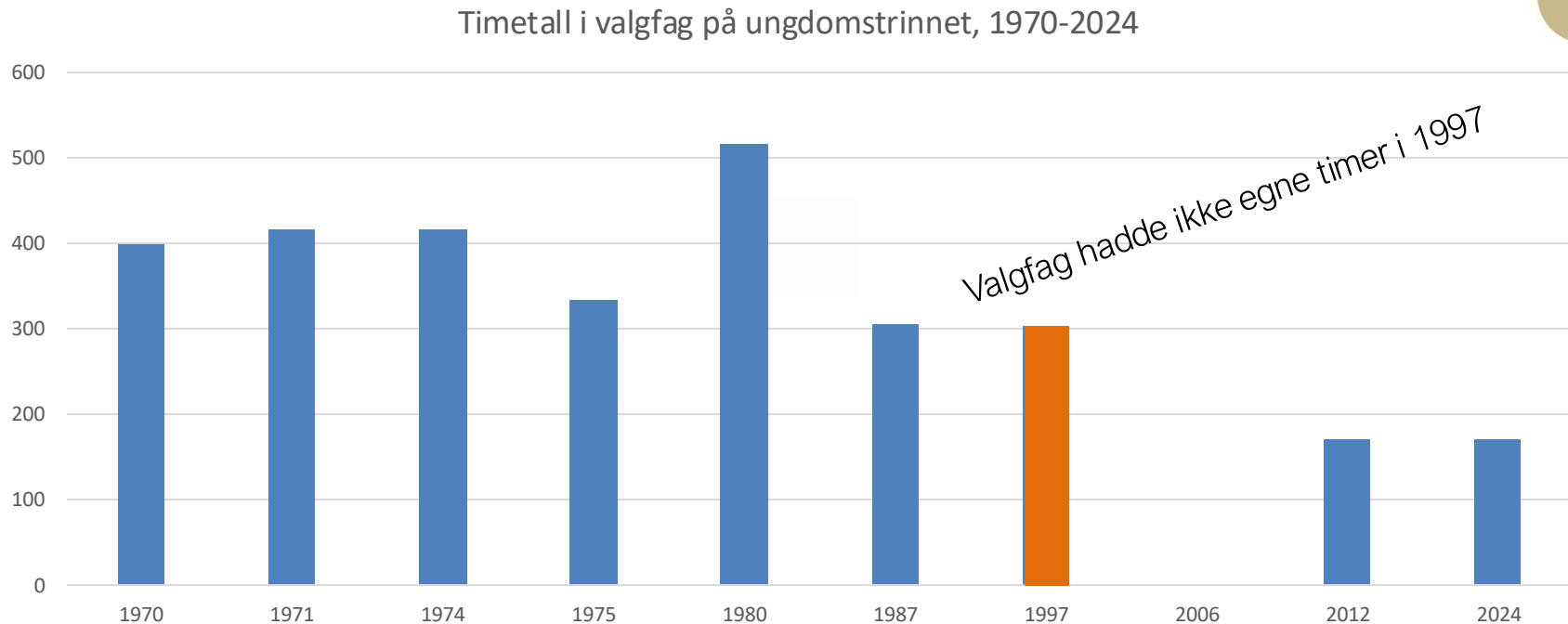
Elever født etter 1999 har hatt mer matematikk og norsk på barneskolen enn jeg (og dere) hadde på barne- og ungdomsskolen til sammen.

VALGFAG

Valgfag ble innført da ungdomsskolen ble etablert i 1974 for å sikre at skolen kunne ivareta flere hensyn og inkludere *alle*.

- For å hindre at enhetsskolen ble «one size fits none»
- For å gi elever mulighet til å velge praktiske og yrkesretta fag. Ungdomsskolens yrkesfag ble lagt til valgfag.
- For å sikre elevers *autonomi* (ref. Motivasjon)

FRAVÆR AV SPESIALISERING

ENHETSPARADOKSET

Den gamle enhetsskolen var mer fleksibel, og åpna for mer differensiering og spesialisering enn i dag.

«Kunnskapsskolen» etter år 2000, målbærer en smalere og mer ensretta kunnskapspolitikk.

Grunnskolen tar utgangspunkt i at elevene er mer homogene og formbare enn de i realiteten er. VGO «arver» trolig mange problemer fra grunnskolen.

«ONE SIZE» FITS NONE?

Bakgrunn

Meld. St. 21 trekker frem fem gjenstridige problemer som hinder for kvalitet og økt fullføring i videregående opplæring (vgo).

1. Vgo er i for liten grad tilpasset elever med svake faglige forutsetninger
2. Elevene er ikke godt nok studieforberedt
3. Fagopplæringen dekker ikke elevenes, lærlingenes og arbeidslivets behov godt nok
4. Vgo er i for liten grad tilpasset den mangfoldige elevgruppa
5. Vgo er ikke godt nok tilpasset voksne.

ENHETSROMANTIKKEN

Hvordan skape nye måter å differensiere grunnopplæringa på etter 20 år med en politikk som har og tatt bort spesialisering?

TUSENKRONERSSPØRSMÅL

Hvordan skape nye måter å differensiere grunnopplæringa på etter 30 år med en politikk som har ensretta innholdet og tatt bort elevens mulighet til spesialisering?

Ligger løsningene i grunnskolen eller i videregående opplæring?

5 Avslutning

OPPFORDRING

- Smal forberedelse eller dannelse? Instrumentalisme og forberedelsestyranni kan virke mot sin hensikt, og dermed spenne bein på målet om studieforberedelse
- Ikke bli frista til å forstå yrkesfag som en «praktisk sidevei» til studiekompetanse

OPPFORDRING

- Grunnskolen er mer ensretta og smal enn noen gang. Er det grunnskolen vi egentlig må gjøre noe med?
- Politisk styring av barndommen har mange bivirkninger.
Hvordan utforme en skolepolitikk som understøtter elevenes (faglige) nysgjerrighet, trygghet og selvstendighet?